

Каспарі О.П.

аспірант, Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

ВІДОБРАЖЕННЯ ОБРАЗІВ ПРИРОДИ У ТЕМАТИЧНІЙ КАРТИНІ 1950 – 1980-Х РР. НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ХУДОЖНИКІВ ЛУГАНЩИНИ

Анотація. У статті було розглянуто основні етапи розвитку тематичної картини у творчості видатних художників Луганщини 1950-1980-х рр. М. Вольштейна, І. Губського, В. Кошового, І. Панича, О. Фільберта. Окреслено основні шляхи її подальшого розвитку у наш час. Проаналізовано взаємовплив різних жанрів у складі тематичної композиції, таких як портрет, пейзаж, історичний, побутовий та анімалістичний жанри тощо.

Ключові слова: художники Луганщини, тематична картина, образ природи, пейзаж.

Аннотация. Каспарі А.П. *Отражение образов природы в тематической картине 1950-1980-х гг. на материале творчества художников Луганщины.* В статье были рассмотрены основные этапы развития тематической картины в творчестве выдающихся художников Луганщины 1950-1980-х гг. М. Вольштейна, И. Губского, В. Кошевого, И. Панича, А. Фильберта. Очерчены основные пути дальнейшего развития тематической картины в наше время. Проанализированы взаимовлияние разных жанров в составе тематической композиции, таких как портрет, пейзаж, исторический, бытовой и анималистический жанры.

Ключевые слова: художники Луганщины, тематическая картина, образ природи, пейзаж.

Summary. Kaspari, A.P. *Reflection images of nature in a thematic picture 1950-1980's on the material of the work of artists Lugansk region.* The article describes the main stages in the development of thematic paintings in the works of prominent artists of Lugansk region 1950-1980's.; M. Volshteyn, I. Gubsky, V. Kochevoy, I. Panich, A. Filbert, and several other key ways to further develop thematic picture in our time. Analyzed interaction of different genres within the thematic compositions, such as portrait, landscape, historic, home and animalistic genres.

Keywords: artists of Lugansk region, thematic picture, the image of nature, landscape.

Надійшла до редакції 23.04.2012

Актуальність статті. Упродовж багатьох століть творча сутність людини переосмислює в художніх образах усю багатогранність суспільно-історичних процесів, у різних естетичних категоріях відображає світоглядні уявлення своєї епохи, висловлює притаманні їй ідеали. Велику роль у цьому відіграє образотворче мистецтво, де активне відношення людини до дійсності та природи розкривається у жанрі тематичної картини.

Особливості розвитку цього жанру у творчій спадщині художників Луганщини не знайшли належного місця у науковій літературі, тому потребують ретельного культурологічного дослідження. На нашу думку, подібні дослідження становлять інтерес та заслуговують на увагу з боку дослідників культурних процесів Луганщини.

Підставою для такого ствердження, по-перше, є те, що проблемою розвитку культури і мистецтва Луганщини у всеукраїнському художньому просторі є недостатнє висвітлення культурних подій області у державних засобах масової інформації, що призвело до катастрофічно низького рівня обізнаності з розвитком художнього життя регіону. По-друге, дослідження такого загальнопоширеного жанру у другій половині ХХ ст., як тематична картина, сприяє більш глибокому осмисленню культурних процесів краю та його особливостей у контексті розвитку художньої культури країни.

Розвиток образотворчого мистецтва Луганщини тісно пов'язаний з історією області як потужного промислово-індустріального комплексу держави. Так, вже з 1920-30-х рр. Луганщина стала одним з найбільш розвинутих індустріальних центрів країни [1, с. 322-323], а найбільші показники готової продукції в області припали на 1960-ті рр. [1, с. 354-355], що насамперед пов'язано з повоєнною відбудовою Донбасу та соціалістичним змаганням за збільшення продуктивності труда за умови скорочення запланованих термінів роботи.

Таким чином, продуктивне відновлення і розвиток вугільно-металургійних підприємств Луганщини, концентрація населення переважно у містах сприяли розвитку культури і мистецтва області. Тому, рамки нашого дослідження окреслені початком 1950-х рр. (чому відповідає період формування і стрімкого розвитку луганської школи живопису) і кінцем 1980-х рр., що знаменують занепад популярності жанру тематичної картини, пов'язаний із переорієнтацією художньо-естетичних ідеалів та втратою методом соціалістичного реалізму домінуючих позицій у мистецтві.

У 1950-х рр. у Луганську сформувався невеликий колектив художників – скульпторів і живописців, які своєю творчістю визначили на подальші роки особливості художньо-стилістичного розвитку образотворчого мистецтва Луганщини [2, с. 24]. Серед них М. Вольштейн, І. Губський, Т. Капканець, В. Кошовий, І. Панич, О. Фільберт та деякі інші, які сьогодні вже заслужено вважаються класиками українського живопису.

У їхній творчості належне місце займає жанр тематичної картини, де у гармонійному взаємозв'язку

тісно сплелися мужні та героїчні образи народу з образами донецької природи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У радянській науковій літературі питання розвитку тематичної картини вивчалось багатьма вченими, серед них відмітимо українських науковців В. Афанасьєва, Ю. Белічка, К. Трохименка, Г. Юхимця [3] та ін.

Джерельною базою пропонованого дослідження є: збірник матеріалів “Образотворче мистецтво Луганщини” за редакцією Л. Борщенко [1], каталог Луганської обласної організації Спілки художників України за редакцією Н. Монастирської [4]. Уперше залучено до наукового обігу альбом “Свет таланта большого художника” В. Фільберта, присвяченого до 100-річчя з дня народження видатного художника і педагога Луганщини О. Фільберта [5]. Ці матеріали дають загальне уявлення про розвиток образотворчого мистецтва Луганщини у ХХ – початку ХХІ ст., проте питання розвитку найпоширенішого жанру радянських часів – тематичної картини – спеціально не досліджувалося.

При написанні статті ми користувалися також численними матеріалами ЗМІ Луганської області, у яких фрагментарно відображені основні події художнього життя на Луганщині другої половини ХХ ст., подано анонс виставок того чи іншого художника тощо. Ці джерела слугували як допоміжний матеріал для нашого дослідження.

Метою статті є вивчення розвитку жанру тематичної картини у творчості художників Луганщини у 1950-х – 1980-х рр., аналіз втілення образів природи у тематичній картині видатних художників Луганщини досліджуваного періоду.

Відповідно, дослідження потребує вирішення наступних завдань: виявити основні мотиви у розвитку тематичної картини у творчості художників Луганщини; проаналізувати роль і місце образів природи у складі тематичної картини; з’ясувати вплив природного оточення на характер і розвиток жанру тематичної картини на Луганщині; через аналіз досліджуваного живопису відтворити суспільний та естетичний ідеали, притаманні видатним художникам Луганщини.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Тематична картина є якісно новим художнім явищем і вершиною методу соціалістичного реалізму, що виникла у радянському образотворчому мистецтві у 1920-х рр., але витоки тематичної картини убачалися в історичних і побутових картинах художників-передвижників та навіть у творчості Д. Веласкеса, Е. Делакруа й ін.

Словник термінів образотворчого мистецтва дає наступне визначення цього поняття: “идейно-значительное художественное произведение, тема которого представляет живой интерес для народа” [6, с. 163]. Мистецтвознавець Г. Юхимець доповнює: “Это произведение о человеке в действии, в его активном взаимоотношении с действительностью, с меняющейся жизнью; о характерах и судьбах, о столкновении (или гармонии) носителей разных концепций, разных характеров, нравственных установок” [3, с. 4].

Отже, під поняттям “тематична картина”, яке буде використовуватися у подальшому, ми пропонує-

мо розуміти такий жанр живопису, що синтезує у собі різні жанри (портрет, пейзаж, побутова картина, натюрморт, історичний, батальний, анімалістичний жанри) для зображення актуальних і суспільно значущих тем, узагальнення філософського погляду на людей і природу тощо.

Живопис Луганщини, що розвивається у контексті українського та російського образотворчого мистецтва, продовжує кращі традиції реалістичного живопису та водночас є “втіленням самотутньої мистецької регіоніки” [4, с. 11]. Так, у мистецтві Луганщини поряд із темами громадянської революції, вітчизняної війни, творчої праці трудівників, спрямованої на соціальну індустріалізацію промисловості та ін., спільними для радянських художників того часу, виявилися своєрідні сюжетні лінії, пов’язані з особливостями Донбасу як великого вугільно-промислового комплексу усього СРСР. Насамперед, це тема героїчної, навіть жертвенної праці шахтарів у надрах землі, нерідко ворожої до людини, тема соціалістичного будівництва та мужнього скорення великих цілинних просторів степу.

Треба зауважити, що остання тема у творчості художників Луганщини не набуває героїчного пафосного звучання, взагалі притаманному радянському живопису тих часів. Образ покорителя безмежного степу досить скромний, і хоча у деяких графічних ескізах пафос соціалістичного будівництва таки звучить, на переважній більшості тематичних картин ми бачимо, що цивілізація наче відступає від неосяжних просторів степу. Натомість ми споглядаємо велику кількість витягнутих по горизонталі пейзажів із зображенням одноманітного горбистого ландшафту з маленькою стрічкою неба, і на цій великій масі землі де-не-де височіють вертикальні орієнтири у вигляді поодиноких дерев, вишок заводів чи териконів шахт, до яких прагне причепитися погляд глядача. Саме такими є: ескіз до картини “На місці майбутнього гіганта хімії” М. Вольштейна і О. Фільберта; пейзажі В. Кошового: “На Луганщині”, “Лутугінська-Північна”, “Боково-Антрацитівське плато”, “Вдалині Ворошиловград”; “Край Донецький”, “Весняний Донбас” О. Фільберта і т.д.

Шахтарська праця – основний мотив, якого не могли оминати (та і не прагнули того) у тематичній картині художники Луганщини. До речі, деякі з них у минулому шахтарі, трудівники, селяни, майже всі – учасники бойових дій, нагороджені медалями за відвагу. Тому теми війни та наполегливої праці є особисто пережитими і основними у творчості художників нашого краю, що знайшли своє відображення у ряді тематичних картин.

Заслужений художник України, скульптор О. Редькін згадував¹, що у другій половині ХХ ст. для художнього життя країни було характерним об’єднання митців у так звані творчі групи для художньої співпраці. Причиною таких творчих об’єднань було велике державне замовлення на монументальний та історико-героїчний живопис і скульптуру, що було зумовлене подоланням економічної кризи повоєнних років та

¹ Із бесіди Олександра Редькіна зі студентами ЛНУ імені Тараса Шевченка у квітні 2007 р.

*О. Фільберт, М. Вольштейн. Тут шахті
Комсомольській бути! 1961*

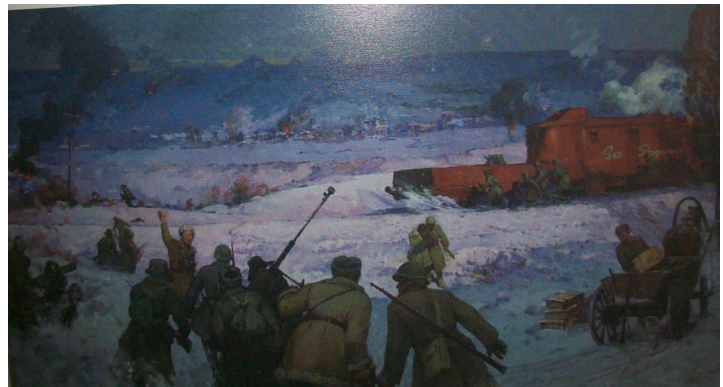
Т. Капканець. на колгоспному стадіоні. 1971

В. Кошовий. Зима у Донбасі. 1986

І. Губський. Тормозок. 1971

*Бій під Сентянівкою. О. Фільберт,
М. Вольштейн. 1972-1973*

І. Панич. На відпочинку. 1968

стрімкого будівництва нових міст. На Луганщині яскравим прикладом таких творчих об'єднань була постійна творча співпраця М. Вольштейна і О. Фільберта, разом вони створили великий цикл картин, присвячений історії Луганщини, портрети творчої інтелігенції та робітників різних професій, серію полотен про молодогвардійців, картини на шевченківську тематику ("В Аральській експедиції", "Біля чумацького вогнища") та ін.

Аналізуючи творчу співпрацю цих двох талановитих художників, історик мистецтв Н. Іванцова пише: "А.А. Фільберт і М.Л. Вольштейн работали вместе долгие 20 лет. Этим двух интеллигентных и тактичных людей, блестящих художников объединяла не только педагогическая и творческая работа, но искреннее уважение к таланту друг друга. Графическое начало композиционного видения А.А. Фільберта и его живописно-пластическое воплощение М.Л. Вольштейна придавали их полотнам только им присущую законченную выразительность. Они писали исторические, батальные и жанровые картины", где "каждый из сюжетов был тщательно выверен, а их решение подчас напоминало лучшие классические образцы" [5, с. 72].

Так, на полотнах О. Фільберта і М. Вольштейна ми бачимо шахтарів – бадьорих, впевнених у завтрашньому і захоплених сьогоденням людей, зображених у їхньому повсякденному оточенні. Зображені вони графічно правильно, без величних псевдофундаментальних поз, без зайвої патетики, але з теплотою, любов'ю і повагою до їхньої виснажливої і небезпечної праці.

Художник І. Губський у своїй статті "З любов'ю до людей" зазначає, що автори не звертаються ні до блискучих фарб, ні до незвичних ракурсів, на жодній картині на шахтарську тематику, написаній О. Фільбертом і М. Вольштейном, не зустріти незграбних та самовпевнених велетнів з непропорційно великими руками, що дивляться "крізь хребти і віки" [7, с. 4], чим захоплювалося чимало радянських художників того часу. Саме такими є картини "Тут шахті Комсомольській бути!", "Дружки", "Бригада", "На шахті Горській" (усі – 1960 р.), "Никанорівці" (1972), "На шахтному дворі", "Шахтар" (1984-1985) та ін.

Привертає увагу зображення пейзажу на картині "Тут шахті Комсомольській бути!" На картині бачимо рішучого юнака, який раніше за своїх товаришів піднявся на пагорб і його погляд сфокусований далеко уперед, тому ми уявляємо, що йому відкривається неосяжний простір донецького степу. Таким чином, глядачу уявляються громадя мас землі і позаду, і спереду, і цей горбкуватий степ не закінчується далеко за горизонтом, від продовжується далеко на схід до Середньоросійського узвишся, на південь – до Азовського моря, а на захід – аж до Дніпра. Цей "тріумф землі", якщо можна так сказати, досягається завдяки відсутності неба, сині даліни степу уходять до самого горизонту, і не можна навіть вгадати, чи є воно на картині взагалі.

Деякі картини уводять глядача з поверхні землі у глибину її темних надр, запрошують стати співучасником освоєння підземного простору ("У забої" І. Панича, цикл "Старих шахтарських пісень" І. Губського та багато інших картин на тему стаханівського руху).

Таким чином, характерною рисою картин на шахтарську тематику стає відсутність природного оточення і неба, натомість – темне тло, що символізує чорні надра землі. Мотив шахтарської праці тісно сплітається з образом підземного світу, навколишній простір звужується до невеликих розмірів підземних коридорів. Портрети і тематичні картини, де зображено шахтарів на тлі живої природи (наприклад, "Шахтар" М. Вольштейна і О. Фільберта), можна перерахувати на пальцях. Так, навіть шахтарський обід І. Губський переносить кудись у підземелля, позбавляє людей сонячного світла і свіжого повітря ("Тормозок").

До речі, картини І. Губського з циклу "Старі шахтарські пісні" підверглися критиці саме за домінування темних фарб. Аналогічна ситуація трапилася з донецьким художником В. Зарецьким: його картину "Після зміни" (1956) зняли з виставки, тому що художник не побоявся зобразити шахтарів, покритих пилом, які тільки-но вийшли з-під землі. Отже, у творчості художників Донбасу тема шахтарської праці не набуває романтичного забарвлення, як того вимагало офіційне мистецтво соціалістичного реалізму, а відображена правдиво, буденно, без зайвої патетики.

Шахтарі, трудівники, ветерани війни і труда на полотнах художників Луганщини – це люди, які не тільки наполегливо працюють і ризикують кожен день власним життям заради добробуту і процвітання країни. Вони вміють відпочивати, віддаватися мирному і цікавому дозвіллю усією душею й тілом, мабуть, тому, що звикли цінувати кожний вільний і мирний день як своєрідне свято. У картинах, присвячених заслуженому відпочинку трудівників, глядачу відкривається тепле і душевне зображення простих людей у родинному колі, зайнятих іграми з дітьми або спортом, читаючих книги, відпочиваючих на тлі природи тощо.

Так, художникам Луганщини особливо до вподоби зображення миловидних тінистих куточків, де відпочиває молода родина з маленькими дітьми (наприклад, "Донецький вечір", "Літня благодать" О. Фільберта і М. Вольштейна, "На відпочинку", "Полудень" І. Панича), зелені береги водосховищ і річок, де на березі сидять рибалки ("Літо на Донці", "У вихідний день" О. Фільберта і М. Вольштейна) та активний спорт, що зміцнює здоров'я ("Зима у Донбасі" В. Кошового, "На колгоспному стадіоні" Т. Капканець та ін.).

Дуже цікавою є тематична картина І. Панича "Полудень" (1969), де зображені молоді дівчини-колгоспниці під час обідньої перерви: вони сидять у тіні великого стогу сіна і вишивають українські рушники. У цій композиції І. Панич вдало поєднав ліричні образи природи з притаманному українському народові прагненню до краси і духовності.

Природне оточення у таких картинах цілком відповідає людському уявленню про затишок і спокій, людину завжди укривають дерева або схили пагорбів (виключенням є тільки тема спорту, якому властивий досить великий простір – відкритий стадіон, снігова гірка тощо). Так, існування людини не можливе в умовах відкритого степового простору, де сонце, вітер і мороз ворожі до людини, тому художники відмовляються від панорамних зображень і обирають картинну

площину невеликого формату, тяжіють до крупного плану, зображають воду, ліси, парки і сади, де людина і природа зливаються у гармонійному співіснуванні.

У багатьох тематичних картинах тим виразним елементом, що відображає драматизм людських почуттів і долі, постає образ неба. Яскравим прикладом інтерпретації образу неба можна простежити у різних картинах І. Панича. Так, у картині “Юність” (1981) ми бачимо 13-14-річного юнака, який піднімає обличчя назустріч небу і сонячним промінням. Небо чисте, блакитне, з маленькими білими хмарками, наче сповнене гармонії, мудрості, віри у добро і щастя, що раптом і відчув юнак, відкриваючи для себе тасмниці буття.

У картині “Купола” (1986) художник зобразив виблискуючі білизною стіни Старобільської церкви, увінчаної високими золотими куполами, в яких відзеркалюються сонячні промені та блакитне небо, що уходить у далеку височінь. У цій картині І. Панич показав духовні устремління народу, споконвічне прагнення перебувати у сакральному просторі.

Показово, що у зображенні мотивів війни та страждання невинних людей небо або зовсім відсутнє (“Солдати. 41 рік”, “Повітря!”, “З Богом” І. Панича, “Невідомий солдат” І. Губського, “Страта 32 шахтарів м. Краснодона 29 вересня 1942 року” О. Фільберта і М. Вольштейна), або зображене як темне тло, іноді з клубами диму, що концентрує у собі сили, ворожі до людини (“Воснна пашня”, “Поранена жінка”, “Набат” І. Панича, “Бій під Синтянівкою” О. Фільберта, М. Вольштейна і В. Кошового). Таким чином, художники філософськи переосмислюють цінність життя кожної окремої людини, прагнуть втілити живе відчуття природи, що відповідає внутрішньому стану людини. Так, співзвучний людським почуттям, образ неба є одним з основних носіїв емоційного навантаження у тематичній картині. Інші елементи природи тільки доповнюють той вплив, той ефект, що створює образ неба у глядача.

Свій розквіт тематична картина пережила у післявоєнний час – у 1950-60-х рр., коли творчо збагатилася новими для неї темами героїзму радянського народу проти фашизму у часи другої світової війни, грандіозної відбудови великих промислово-індустріальних центрів країни. На цей час також припадає стрімкий розвиток луганської школи живопису. Так, Н. Монастирська зазначає, що саме з монумента “Клятва” (1954 р., скульптори В. Мухін і В. Агібалов) почався відлік заслуженого визнання луганських художників у художньому світі [4, с. 7], про це також неодноразово згадується в обласній пресі різних років.

Відмітимо, що картини на воєнну і батальну тематику, створені художниками Луганщини, написані без перебільшеного драматизму, без театральних ефектних поз, дуже реалістично, наче вирвані із самого життя, навіть буденно, і саме в тому полягає їхня нетлінна цінність. Так, полотна О. Фільберта і М. Вольштейна, присвячені подвигу молодогвардійців (“Нескорені”, “У Гримучому лісі”, “Літературний гурток”, “І. Земнухов розклеює листівки” та ін., усього понад 100 полотен) визначаються простотою композиції, кольору і малюнку, і саме завдяки цьому глядач бачить саме живих людей з їхньою неповторною долею.

Покалічених фізично, але незламаних і невідкорених, підлітків ведуть до вантажівки, щоб відвезти на страту (“Нескорені”). Ця хвилююча подія відбувається на сільській вулиці у лютий мороз. Німецьких солдат зображено тепло одягнених, але все-таки вони дрижать від холоду. На противагу їм – напівроздягнені юнаки, їх груди розкриті, наче вони не бояться ані холоду, ані фашистських куль.

Глибоке емоційне навантаження несе образ природи у картині “У Гримучому лісі” (1984), на якій зображені юні патріоти саме перед стратою. Вони босі, виснажені фізично, зі слідами від побоїв і катування. На передньому плані – тоненька зламана берізка, вона наче символізує передчасну загибель дітей, які ще навіть не закінчили навчання у школі. Але вони не бояться, вмирають з прокляттям фашизму на вустах, нескорені, не зламані духовно.

Н. Іванцова відзначає, що подвиг молодогвардійців став символом виявлення найкращих людських якостей. “Для луганських художників робота над ними не була офіціальним заказом, а була веленням душі... – пише вона. – На ізраненій землі Луганщини трагедію краснодонцев художники восприняли як свою личную. Это надолго определило творческие замыслы и свершения художников...” [5, с. 50]. Війна була особисто пережита багатьма художниками Луганщини, у багатьох з них від фашистів загинули друзі й рідні, тому весь душевний біль і водночас гордість за юних патріотів утілились у циклах картин М. Вольштейна, І. Губського, О. Фільберта про молодогвардійців, їх батьків, учителів тощо.

Картина О. Фільберта і М. Вольштейна “Повернення. 1943” (1984) відтворює події зовсім іншого характеру. Автори зобразили схудлих від голоду, втомлених стариків і дітей з торбами і повозками, які повертаються додому та зі страхом, який вже став звиклим, намагаються роздивитись, чи цілий їхній дім, чи є, куди їм повертатись? На другому плані – мати з маленькою дитиною на руках, яка стоїть біля уцілілої кам’яної печі й розгублено дивиться. А навкруги – весна, квітучі дерева, свіжа зелена трава, неосяжні зелені донецькі простори. Природа на цій картині постає привітною, квітучою, здається, ніби вона теж відчуває, що близиться кінець війни та прийшов час пробудитися від зимового сну та з новими силами відродитися, щоб нагодувати людей, які повертаються та які народяться знову.

Історичне минуле Луганщини дуже захоплювало художників. Так, творчому тандему Фільберт-Вольштейн належать тематичні картини, присвячені історії луганського краю XVII – XX ст. Серед них “Будівництво Луганського Ливарно-гарматного заводу” (1960), серія картин про булавінське повстання 1707-1709 рр.: “Булавінці” (1966), “Сказ про Кіндрата Булавина” (1968) та ін.; картини, що відображають страйк шахтарів напередодні революції 1918 р. (“Шубінка страйкує”, “Шубінка. Напередодні”), повстання мешканців Біловодську проти білокозаків у 1918 р. (“Біловодське повстання”); картини про життя В. Даля, К. Ворошилова, вищезгаданий цикл картин про молодогвардійців та багато ін.

Усі ці твори – зовні спокійні, фундаментальні розповіді, без надмірної патетики, написані без поспіху, з багатьма продуманими і точними деталями. Вони мають нетлінну художньо-естетичну цінність як унікальні тематичні картини, що відображають історію Луганщини у видатних постатях і подіях. Як писав К. Паустовський у своїх роздумах про художників: “В этом и дело художников, чтоб останавливать на столетия мимолетные вещи”.

Розвиток тематичної картини у 1990-ті рр. не припинився із занепадом методу соцреалізму в мистецтві. Він ускладнився тими гострими мотивами, що були покликані суспільно-політичними змінами, які відбулися у зв'язку із крахом старої системи цінностей, переорієнтацією ідейно-естетичних установок, духовними перетвореннями у свідомості українського народу тощо. Саме такі болісні теми, характерні для нашого суспільства у ті роки, втілені у картинах В. Коробова “У перспективі” (1992), “День перемоги” (1995), “Святкування для ветерана” (1999) та ін.

Висновки. Художня спадщина видатних художників Луганщини М. Вольштейна, І. Губського, В. Кошового, І. Панича, О. Фільберта, у творчості яких було проаналізовано розвиток тематичної картини, привертає увагу різноманітністю сюжетів, тем і образів, яскравою характеристикою персонажів, глибиною проникнення у духовний світ людини і співвідношення його з образами природи.

Важко переоцінити значення жанру тематичної картини в образотворчому мистецтві Луганщини. Як ніякий інший жанр, тематична картина, завдяки своїй специфіці синтезування зображальних засобів і окремих жанрів живопису в єдине ціле, розкриває смисл суспільно-значущих подій у глибинному взаємозв'язку з природним оточенням людини. Як було проаналізовано вище, образи природи відіграють у тематичній картині суттєву роль.

Так, образи природи на картинах індустріальної тематики представлені сучасним ландшафтом Донбасу з невід'ємними від нього териконами шахт, гігантами-заводами і комбінатами, довгими вертикалями димлячих труб та вишками потужних електромереж, де домінуючим елементом є образ безмежного, неосяжного степу.

Тема Молодої гвардії, представлена живописом Луганщини, є унікальним явищем у художній культурі України. Композиція цих картин на перший погляд вражає своєю простотою і навіть буденністю, але саме завдяки ретельно вивіреним композиції та гармонійно поєднанню тонально-колірною гамою створюється враження безпосередньої присутності глядача. Саме тому тематичні картини мають великий вплив на глядача і запам'ятовуються назавжди.

У своїх творах художники Луганщини поряд із драматичними темами війни, героїчної праці шахтарів розкривають поезію повсякденності, передають свою любов до рідного краю і людей, які населяють його. Серед них побутові картини, на яких бачимо шахтарів у родинному колі, захоплене заняття творчістю або спортом, сімейний відпочинок на природі тощо.

Зображені пейзажні мотиви на тематичних картинах дуже прості, легко впізнаванні, позбавлені живописних ефектів і контрастів, так само як у природі нашого краю.

Заслуга художників Луганщини саме у залученні до національної художньої скарбниці нових для неї мотивів донецького краю [5, с. 12], створенню великого циклу тематичних картин, присвячених історії краю.

Подальші дослідження будуть присвячені більш глибокому вивченню втілення образів природи у тематичних картинах, пейзажах і портретах у творчості окремих художників Луганщини.

Література:

1. История Луганского края : учеб. пособие / Ефремов А.С., Курило В.С., Бровченко И.Ю., Климов В.И., Красильников К.И., Семистяга В.Ф., Подов В.И. – Луганск : Альма-матер, 2003. – 432 с.
2. Образотворче мистецтво Луганщини : зб. матеріалів / відп. ред. Л. Борщенко. – Вип. I. – Луганськ : Світлиця, 1999. – 180 с.
3. Юхимец Г.Н. Украинская советская тематическая картина 1945 – 1980-х гг. Основные тенденции развития : дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.04 / Юхимец Глеб Николаевич. – К., 1984. – 222 с.
4. Луганська обласна організація Спільки художників України. Художники Луганщини. Живопис. Графіка. Скульптура. Декоративне мистецтво : Каталог / під заг. ред. Н.А. Монастирської. – Луганськ : ТОВ “Віртуальна реальність”, 2008. – 178 с.
5. Свет таланта большого художника. К 100-летию со дня рождения Александра Александровича Фильберта : Альбом / под ред. В.А. Фильберта. К. : Изд-во “София-А”, 2011. – 224 с.
6. Краткий словарь терминов изобразительного искусства / под общ. ред. Г.Г. Обухова. – М. : Изд-во “Советский художник”, 1959. – 190 с.
7. Губський І. З любов'ю до людей : Персональна виставка картин художників О.О. Фільберта і М.Л. Вольштейна / І. Губський // Прапор перемоги. – 1967. – 12 березня. – С. 4.